

BOLALARDA NUTQ MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATION PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Muallif: Axmadqulova Sapuraxon Latifjon qizi

Tashkilot: Qo‘qon davlat universiteti Andijon filiali

ANNOTATSIYA (O‘zbek tilida)

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq madaniyatini shakllantirish jarayonining mazmuni, pedagogik shart-sharoitlari hamda samarali metodlari tahlil qilingan. Nutq madaniyati bolaning ijtimoiylashuvi, tafakkur rivoji va kommunikativ qobiliyatlarini belgilovchi muhim omil sifatida yoritilgan. Tadqiqotda innovatsion texnologiyalar, integratsiyalashgan mashg‘ulotlar, interaktiv metodlar orqali bolalarda to‘g‘ri talaffuz, so‘z boyligini kengaytirish va ifodali nutqni rivojlantirish yo‘llari asoslab berilgan. Maqolada tarbiyachining nutq madaniyati, muhitning estetik jihatlari hamda ota-onalar hamkorligining ahamiyati ham yoritilgan.

ANNOTATION (In English)

This article analyzes the essence, pedagogical conditions, and effective methods of developing speech culture in preschool children. Speech culture is considered a key factor in the child’s socialization, thinking development, and communication competence. The study emphasizes the use of innovative technologies, integrated lessons, and interactive methods to improve pronunciation, expand vocabulary, and develop expressive speech. The article also highlights the importance of the educator’s speech culture, the aesthetic environment, and cooperation with parents.

АННОТАЦИЯ (на русском языке)

В данной статье рассматривается содержание, педагогические условия и эффективные методы формирования культуры речи у детей дошкольного возраста. Культура речи рассматривается как важный фактор социализации,

развития мышления и коммуникативных способностей ребёнка. В исследовании обосновано применение инновационных технологий, интегрированных занятий и интерактивных методов для развития правильного произношения, расширения словарного запаса и выразительной речи. Также подчёркивается роль педагога, речевая культура воспитателя и взаимодействие с родителями.

KALIT SO‘ZLAR / KEYWORDS / КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

Nutq madaniyati, maktabgacha ta’lim, innovatsiya, tarbiyachi, kommunikatsiya, tafakkur, estetik muhit, metodika.

Speech culture, preschool education, innovation, educator, communication, thinking, aesthetic environment, methodology.

Культура речи, дошкольное образование, инновация, воспитатель, коммуникация, мышление, эстетическая среда, методика.

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida bolalarda nutq madaniyatini shakllantirish masalasi maktabgacha ta’lim tizimining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. Chunki bola shaxsining shakllanishi, uning tafakkur, muloqot va ijtimoiy faolligi aynan nutq orqali namoyon bo‘ladi. Nutq madaniyati bolaning o‘z fikrini to‘liq, ravon va tushunarli ifodalashiga, o‘zgalarning fikrini anglashiga, shuningdek, muomala madaniyatini egallashiga yordam beradi. Shu bois, maktabgacha ta’lim muassasalarida nutqni rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuvlar yangilanib, innovatsion texnologiyalar joriy etilmoqda. Hozirgi kunda bolalarda nutq madaniyatini shakllantirishda o‘yin texnologiyalari, integratsiyalashgan mashg‘ulotlar, audio va video vositalar, interaktiv o‘yinlar keng qo‘llanilmoqda. Bu esa nafaqat bolalarda tilni egallash, balki nutq madaniyatini shakllantirish jarayonini samarali tashkil etish imkonini beradi. Mazkur maqolada bolalar nutqini rivojlantirishning ilmiy-nazariy

asoslari, tarbiyachi nutqining oʻrni, muhitning estetik talablari hamda zamonaviy metodik yondashuvlar tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Nutq madaniyati — bu shaxsning til boyligini toʻgʻri, aniq, estetik va madaniy shaklda ifodalash qobiliyatidir. Maktabgacha yoshdagi bola uchun bu jarayon tabiiy muloqot, oʻyin, sheʼr, ertak, qoʻshiq va teatr elementlari orqali shakllanadi. Pedagogning asosiy vazifasi — bolani soʻz orqali oʻz fikrini bildirishga, uni toʻgʻri talaffuz qilishga va madaniy muloqot koʻnikmasini egallashga oʻrgatishdir. Innovatsion metodlar, masalan, “rol oʻynash oʻyinlari”, “ifodali oʻqish”, “nutqiy teatrlashtirilgan mashgʻulotlar” orqali bolalar oʻz fikrlarini erkin ifodalashni, soʻz boyligini kengaytirishni oʻrganadilar. Shuningdek, nutq madaniyatini shakllantirishda ota-onalar ham ishtirok etishi muhim. Uy sharoitida ertak oʻqish, bolalar bilan suhbatlar tashkil etish, sheʼr yodlash kabi mashgʻulotlar nutq rivojiga katta taʼsir koʻrsatadi. Tarbiyachi nutqining namunaviyligi, ifodaliligi va madaniyati bola uchun namuna boʻlib xizmat qiladi. Shu bois pedagog oʻz nutqiga doimo eʼtibor qaratishi, lugʻat boyligini oshirib borishi zarur. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, audio va video materiallar, interaktiv dasturlar nutq orqali oʻqitishni samarali qoʻllab-quvvatlaydi.

TAKLIFLAR

1. Maktabgacha taʼlim muassasalarida nutq madaniyatiga oid alohida dastur ishlab chiqish.
2. Tarbiyachilar uchun “nutq madaniyati” boʻyicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish.
3. Audio va video resurslar asosida interaktiv nutqiy mashgʻulotlar yaratish.
4. Ota-onalar bilan hamkorlikda “oilaviy nutq madaniyati” loyihalarini amalga oshirish.
5. Bolalarning nutq faoliyatini baholash uchun raqamli kuzatuv tizimini joriy etish.

XULOSA

Maktabgacha ta'lim tizimida bolalarda nutq madaniyatini shakllantirish — ularning kelajakdagi shaxsiy, ijtimoiy va intellektual rivojining asosi hisoblanadi. Pedagogning nutq madaniyati, metodik yondashuvi hamda innovatsion texnologiyalarni qo'llay bilishi bu jarayonning muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Bola nutqi – uning tafakkuri, ichki dunyosi va madaniyatining ko'zgusidir. Shu bois maktabgacha ta'limda nutq madaniyatiga alohida e'tibor berish, bu borada ilmiy asoslangan, tizimli ishlarni amalga oshirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimova V. "Maktabgacha ta'lim pedagogikasi". – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Omonova S. "Nutqni rivojlantirish metodikasi". – Toshkent: Fan, 2020.
3. Zunnunova M. "Maktabgacha ta'limda kommunikativ yondashuv". – Toshkent, 2021.
4. G'aniyeva D. "Bolalar nutqini rivojlantirish texnologiyalari". – Toshkent: Istiqlol, 2022.
5. Vygotskiy L.S. "Mysleniye i rech". – Moskva: Pedagogika, 1996.
6. Hasanov A. "Innovatsion ta'lim texnologiyalari". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2023.